



Middelbaar beroepsonderwijs



Sectorlijnen 2026: middelbaar beroepsonderwijs

Steekproefkwaliteitsonderzoeken in het mbo

In 2024 en 2025 heeft de inspectie 144 steekproefkwaliteitsonderzoeken uitgevoerd bij mbo-opleidingen. Ongeveer 45% van de onderzochte opleidingen beoordeelden we als onvoldoende of zeer zwak. In de meeste gevallen waren de als onvoldoende beoordeelde onderwijsresultaten doorslaggevend voor het oordeel onvoldoende op opleidingsniveau. Na de onderwijsresultaten beoordeelde de inspectie de kwaliteitszorgstandaarden het vaakst als onvoldoende, met name de standaard Evaluatie, verantwoording en dialoog (18%). Bij de herstelopdrachten voor als onvoldoende beoordeelde onderwijsresultaten vraagt de inspectie in het merendeel van de gevallen om een verantwoording. De inspectie verwacht van de instelling een analyse van de onderwijsresultaten van de betreffende opleiding, het in kaart brengen van de oorzaken van de achterblijvende resultaten en het nemen van gerichte maatregelen nemen ter verbetering van de resultaten.

Digitale weerbaarheid van groot belang

Onderwijsinstellingen zijn steeds afhankelijker van digitale systemen. Hierdoor kunnen cyberaanvallen, datalekken of digitale verstoringen onderwijsprocessen ontregelen en privacygevoelige informatie blootleggen. Daarom is het belangrijk dat onderwijsinstellingen maatregelen nemen om de digitale veiligheid te waarborgen. Besturen hebben de wettelijke verplichting om zich hierover te verantwoorden. Vrijwel alle mbo-besturen doen dit, hoewel de diepgang van de verantwoording varieert. Om structurele digitale weerbaarheid te realiseren zijn 3 factoren van belang: de bewustwording, de expertise en de capaciteit om digitale risico's te signaleren en te beheersen. In het mbo en ho acht 59% van de besturen digitale weerbaarheid essentieel en maakt 78% zich zorgen om digitale bedreigingen. Wat betreft expertise geeft 59% van de instellingen aan dat de ontwikkelingen sneller gaan dan zij kunnen bijhouden. Tot slot geeft 36% van de instellingen voor vervolgonderwijs aan dat de beschikbare middelen ontoereikend zijn.

Beleidsrijk begroten krachtig instrument bij doelmatig besteden

Beleidsrijk begroten is een goed hulpmiddel bij het doelmatig besteden van het onderwijsgeld. En de intern toezichthouder kan de beleidsrijke begroting gebruiken in haar toezicht op de doelmatige bestedingen. Bij beleidsrijk begroten bestaat er een samenhang tussen de doelen die een bestuur wil bereiken en de middelen die daarvoor nodig zijn. De meeste besturen geven aan beleidsrijk te begroten, maar dit proces is vaak niet goed verankerd binnen de organisatie. Factoren die van invloed zijn op de uitvoering van beleidsrijk begroten: een gezamenlijke aanpak, de aanwezige kennis binnen besturen en de beschikbare ondersteuning.

Instroom in entreeopleidingen is veranderd

De instroom in de entreeopleiding is divers en tussen 2015-2016 en 2024-2025 veranderd van samenstelling. Zo heeft inmiddels 4 op de 5 studenten in de entreeopleiding een migratieachtergrond en is 42,8% van de studenten in de bol-entreeopleidingen nieuwkomer. Daarnaast is er een opvallende stijging in het aandeel vmbo'ers dat het vmbo zonder diploma verlaat en doorstroomt naar het mbo. Zij komen meestal in een entree- of mbo 2-opleiding terecht. De diverse doelgroep in de entreeopleidingen vraagt om maatwerk van opleidingen en docenten. Voor nieuwkomers ligt de nadruk op de Nederlandse taal. Een student zonder vmbo-diploma heeft andersoortige begeleiding nodig, vanuit zowel het vo als het mbo, om de doorstroom zo goed mogelijk te laten verlopen. Het is van groot belang dat opleidingen al deze kwetsbare studenten goed bedienen, ook om eventuele doorstroom naar een vervolgonderwijs op het mbo succesvol te laten zijn.

Ondersteuningsbehoeften van mbo-studenten nemen volgens instellingen toe

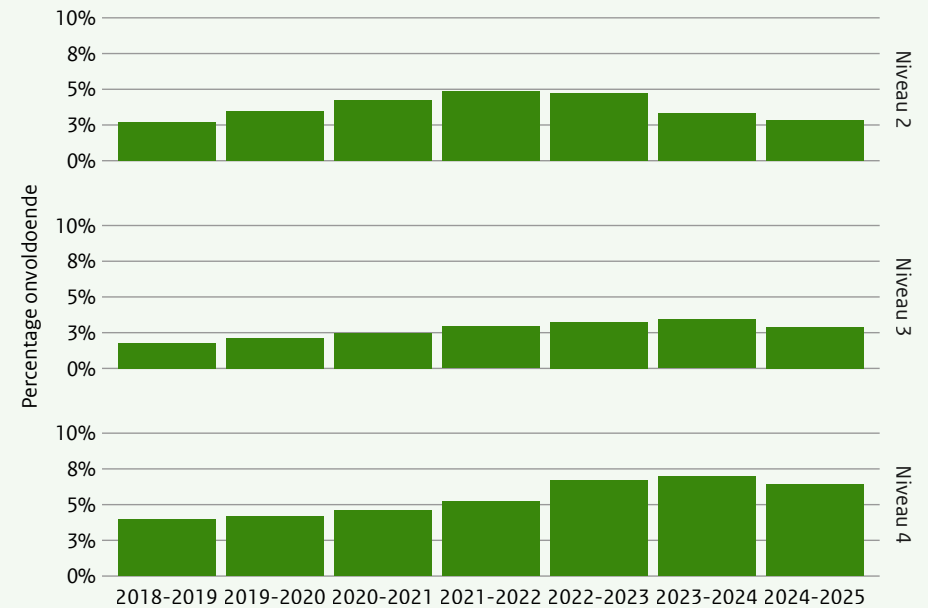
Het aantal hulpvragen neemt toe in aantal, complexiteit en ernst. Dat zeggen onderwijs-professionals in een thema-onderzoek dat de inspectie uitvoerde naar persoonlijke hulpvragen van mbo-studenten in 10 bekostigde mbo-instellingen. Veel studenten kampen met mentale problematiek, somberheid en angst. Ook verslavingsproblematiek en dakloosheid van studenten worden regelmatig genoemd. Dit doet een beroep op de pedagogische vaardigheden van docenten. Daarnaast heeft het gevolgen voor het budget van scholen als meer studenten een beroep doen op ondersteuning. De omslag naar een breder, preventief basisaanbod in de instellingen is nog in ontwikkeling.

Niveau taalvaardigheid daalt en doorlopende lijn referentieniveaus stukt

De resultaten op de centrale examens (CE) Nederlands dalen. Zo heeft ongeveer een derde van de gediplomeerden mbo 2 het CE Nederlands 2F niet gehaald. Deze studenten verlaten het onderwijs of stromen door naar mbo 3 met een te laag taalniveau. Studenten hoeven het referentieniveau van het CE niet te behalen om een diploma te krijgen, omdat het CE-resultaat gecompenseerd mag worden met het IE-resultaat. De inspectie vindt dat de examencommissies bij doorstroom van mbo 2 naar mbo 3 alert moeten zijn op de diplomaresultaten van IE en CE en niet automatisch vrijstelling moeten verlenen. We hebben verder geen goed zicht op de doorgaande lijn van referentieniveaus van voortgezet (speciaal) onderwijs (v(s)o) naar mbo, omdat de examens in het vo en de nieuwe reken- en taaleisen in het mbo in de praktijk niet voldoende inzicht geven in de beheersing van de referentieniveaus.

In 2024-2025 daalde het percentage mbo 2-, 3- en 4-gediplomeerden met een 5 als eindcijfer Nederlands. Dat is mogelijk het gevolg van de zak- en slaagregeling voor studenten die vanaf cohort 2022 aan het examenonderdeel rekenen moeten voldoen. Deze houdt in dat het cijfer voor Nederlands (en Engels voor mbo 4) minstens een 6 moet zijn als voor rekenen een 5 behaald is (of elke andere volgorde).

Percentage gediplomeerden met een 5 voor het generiek examen Nederlands



Criminelen maken misbruik van het Nederlandse zorgstelsel via het onderwijs

Criminelen zijn goed georganiseerd en geïnfiltreerd in de hele keten van zorg en onderwijs. Hun praktijken ondermijnen de kwalificatiefunctie van het onderwijs en de waarde van het mbo-diploma, in ieder geval in de sector Zorg en welzijn. Naast diplomavervalsing gaat het ook om echte diploma's die op onjuiste gronden zijn verstrekt, bijvoorbeeld via Erkenning van Verworven Competenties (EVC), stages of examineren. De inspectie vindt dat de overheid regie moet nemen op het EVC-stelsel en het toezicht daarop. Daarbij is het wel van belang om een brede blik, inclusief fraudebestendigheid, op Leven Lang Ontwikkelen te hebben.

Samenhang tussen schoolloopbaan en arbeidsmarktpositie

Er is sprake van samenhang tussen de schoolloopbaan van studenten en hun arbeidsmarkt-uitkomsten. Zo zijn er verschillen tussen de arbeidsmarktpositie van studenten die geen startkwalificatie behalen en studenten die een startkwalificatie halen op mbo 2 of mbo 3. 25-jarigen zonder startkwalificatie hebben vaker een uitkering en 37% van hen een baan voor ten minste 12 uur per week. 25-jarigen met een mbo 2- of mbo 3-diploma hebben in meer dan de helft van de gevallen een baan voor minstens 12 uur per week. Daarnaast is de mediaan uurloon lager voor mensen die geen startkwalificatie behaalden ten opzichte van mensen met een mbo 2- of mbo 3-diploma. Van de mbo 2-gediplomeerden hebben degenen met een entree vooropleiding slechtere arbeidsmarktuitkomsten (minder vaak een (voltijd) baan, vaker een uitkering) dan degenen die andere schoolloopbanen hadden. Van de mbo 3-gediplomeerden is de mediaan uurloon het laagst bij degenen die vmbo-basis als vooropleiding hebben. Van de mbo 4-gediplomeerden hebben degenen met een vmbo-kader vooropleiding het laagste uurloon en het minst vaak een baan voor ten minste 12 uur. Opvallend is dat degenen met een meer kwetsbare positie en degenen die meer hebben gestapeld slechtere arbeidsmarktuitkomsten hebben dan andere groepen.

Sociaal-economische positie van 25-jarigen met of zonder startkwalificatie

	Werknemer of zelfstandige	In onderwijs	Ontvanger uitkering	Overig
Geen startkwalificatie	59,7	2,2	27,5	10,7
Wel startkwalificatie, mbo 2 of equivalent	80,9	3,9	9,3	6,0
Wel startkwalificatie, mbo 3 of equivalent	80,9	10,8	4,0	4,4

Bron: Inspectie van het Onderwijs, eigen bewerkingen op basis van CBS-microdata

© Inspectie van het Onderwijs | 2026

Dit overzicht is gemaakt op basis van de Staat van het Onderwijs 2026. De Staat van het Onderwijs en alle aanvullende informatieproducten, waaronder een digitaal magazine en technische rapporten, kunt u vinden via: www.onderwijsinspectie.nl.

Aanbevelingen

In 2025 deden we in de Staat van het Onderwijs een aantal aanbevelingen gericht op het mbo. Een deel van deze aanbevelingen herhalen we. Zo blijft het van belang dat opleidingen extra aandacht besteden aan het Nederlands bij mbo 2-studenten en zorgvuldig afwegen of mbo 2-studenten die doorstromen naar mbo 3 een vrijstelling krijgen voor Nederlands 2F. Ook moeten examencommissies alert blijven bij het verstrekken van vrijstellingen en samen met opleidingen alert blijven op de echtheid van gemaakt werk en gelopen stages. Daarnaast vragen we als inspectie aandacht voor nog een aantal zaken.



Instellingen en opleidingen: analyseer de onderwijsresultaten. Breng de oorzaken in kaart van achterblijvende resultaten en neem gerichte maatregelen ter verbetering daarvan.



Instellingen: neem digitale weerbaarheid op in het veiligheidsbeleid. Niet alle risico's zijn beheersbaar, richt het veiligheidsbeleid daarom niet uitsluitend op signalering, maar ook op respons en herstel en op samenwerking met andere besturen.



Instellingen en opleidingen: stem onderwijs (in bijvoorbeeld basisvaardigheden) en begeleiding van de (diverse en veranderde groep) leerlingen die instromen in entreeopleidingen en van de studenten die doorstromen naar mbo 2 af op de specifieke behoeften.